

Bijlage bij Kamerbrief jaarrapportage actieplan beleidscoherentie voor ontwikkeling 15 mei 2024

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten die in de periode 1 april 2023 tot en met 31 maart 2024 zijn bereikt op de individuele thema's van het actieplan voor beleidscoherentie voor ontwikkeling.

De rapportage is geschreven aan de hand van de kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren van het actieplan. Waar relevant zijn genderaspecten opgenomen. Per thema worden beknopt de doelen uit het actieplan, gekoppeld aan de relevante duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's), weergegeven.

Terugbrengen Nederlandse klimaat-, land- en watervoetafdruk

N.a.v. NBSAP (nationale biodiversiteitsstrategie en actieplan) zal voor de zomer 2024 een brief naar de Kamer gestuurd worden. Indien relevant zal n.a.v. van die brief een actualisering plaatsvinden¹

(SDG 6,7,8,12,13,14,15)

Subdoel 1: Nederlandse financiële stromen zijn consistent met het pad naar koolstofarme en klimaatweerbare ontwikkeling (Art 2.1.c van het klimaatakkoord van Parijs).

Indicatoren en resultaten

- 1) Genomen maatregelen die publieke financiële steun aan fossiele activiteiten in het buitenland afbouwen

Per 1 januari 2023 verleent Nederland geen exportsteun meer aan fossiele energieprojecten. De COP26-verklaring over het in lijn brengen van internationale overheidssteun met de groene energietransitie trad namelijk in werking. Hierdoor komen nieuwe aanvragen van bedrijven voor projecten in de fossiele energiesector niet meer in aanmerking voor een exportkredietverzekering. Bovendien is de exportkredietverzekering (EKV) vergroend. Atradius Dutch State Business (ADSB) verstrekte in 2023 55 EKV-polissen aan bedrijven voor transacties die als groen zijn geclassificeerd. Dit is een stijging ten opzichte van voorgaande jaren (46 polissen in 2022, 27 polissen in 2021). Sinds vorig jaar kunnen de meerkosten van een groene oplossing volledig uit de DRIVE-regeling worden gefinancierd.

Tevens is per 1 januari 2023 een aantal instrumenten van RVO, Invest International en FMO vergroend. Bij de RVO-regelingen gaat het om SIB (Support International Business), PIB (Partners for International Business) en DHI (Subsidie demonstratieproject, haalbaarheids- en investeringsvoorbereidingsstudies). Meer dan de helft van de PIB's richt zich inmiddels op groene thema's als groene waterstof, *offshore* wind en duurzame bouw. In 2023 heeft ruim 40% van de ingediende DHI-aanvragen een 'claim' op vergroening gedaan. De verwachting is dat na beoordeling van alle aanvragen circa 25% van het totale aantal aanvragen als groen zal worden gekwalificeerd.

- 2) Aantal instrumenten van buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking dat groene activiteiten stimuleert

Nederland heeft zich internationaal ingezet om de exportkredietverzekeringvoorwaarden voor klimaatadaptatie- en klimaatmitigatieprojecten te verbeteren. Dat heeft geleid tot een hernieuwd OESO-Arrangement on *Officially Supported Export Credits* met ruimere financieringsvoorwaarden voor een brede waaier aan klimaatgerelateerde economische activiteiten. Hierdoor heeft ADSB

¹ Het NBSAP zal in 2023 opgesteld worden, zoals meegedeeld in de Kamerbrief van 7 maart 2023 inzake Uitkomsten COP15 VN-Biodiversiteitsverdrag. Het NBSAP wordt rijksbreed vormgegeven. De planning is om het NBSAP voor het Koninkrijk der Nederlanden in Q1 2024 aan de Kamer te sturen. Naar aanleiding van hetgeen in het NBSAP wordt vastgesteld zullen voor dit actieplan zo nodig aanvullende inzet en bijbehorende indicatoren geformuleerd worden.

meer mogelijkheden om groene Nederlandse export te steunen. Invest International en Atradius DSB steunden ook in 2023 weer groene projecten, zoals de bouw van een fabriek voor groene ammoniak in Marokko. Handelsmissies en werkbezoeken focussen op duurzame en klimaatrelevante thema's, zoals de ontwikkeling van groene waterstof (o.a. Zuid-Afrika, Namibië, Spanje, etc.).

3) Acties genomen ter afbouw van fiscale prikkels
Zie resultaten onder subdoel 2, Genomen maatregelen ter uitvoering van het coalitieakkoord waarin een aantal vrijstellingen in de sfeer van energiebelasting wordt afgebouwd.

4) Acties genomen ter uitwerking van de beleidsagenda voor duurzame financiering
De minister van Financiën heeft op 8 februari 2024 de Kamer mede namens de minister van Klimaat en Energie een brief gestuurd over de voortgang van de beleidsagenda duurzame financiering.² Uit deze brief komt naar voren dat er het afgelopen jaar belangrijke stappen zijn gezet in het verduurzamen van de financiële sector. Zo heeft er een publieke consultatie over mogelijke klimaatwetgeving voor de financiële sector plaatsgevonden, zijn duurzaamheidsrisico's beter verankerd in de toezichtraamwerken voor banken en verzekeraars en wordt er onderhandeld over de regulering van duurzaamheidsbeoordelingen.

Subdoel 2: Nederlandse emissies zijn consistent met 1,5 C doelstelling

Indicatoren en resultaten

1) CO2 reductie in 2030

Met de plannen in de Voorjaarsnota Klimaat³ zet het demissionaire kabinet een belangrijke stap vooruit op weg naar realisatie van het wettelijke doel van 55 procent minder broeikasgasuitstoot in 2030, vergeleken met 1990. Een reductie van 46 tot 57 procent is op grond van het huidige in gang gezette beleid mogelijk. Voor 60% reductie is nog extra aanvullend beleid nodig, dat door het nieuw te vormen kabinet zal moeten worden geformuleerd.

2) Genomen maatregelen ter uitvoering van het coalitieakkoord waarin een aantal vrijstellingen in de sfeer van energiebelasting wordt afgebouwd

Het kabinet werkt verder aan de gefaseerde verdere verhoging energiebelasting op aardgas voor grootverbruikers. Tevens worden verschillende vrijstellingen en verlaagde tarieven in de Energiebelasting ingeperkt:

- Verlaagd tarief Energiebelasting aardgas glastuinbouw afbouwen in 10 jaar;
- Deel aardgas bij WKK's dat ziet op warmteopwek belasten met energiebelasting per 2025;
- Vrijstelling energiebelasting zelf opgewekte en gebruikte elektriciteit vervalt per 2025.

In de Miljoenennota 2024 is een inventarisatie opgenomen van fiscale en niet-fiscale regelingen die het gebruik van fossiele energiedragers kunnen bevorderen. In het kader van de formatie van een nieuw kabinet zijn de nadere mogelijkheden voor afbouw van deze regelingen in kaart gebracht. Nederland zet ook bij de aanpassing van de EU Richtlijn Energiebelastingen -onderdeel van het *fit for 55* pakket- in op uitfasering van dergelijke regelingen.

Subdoel 3: Nederlandse productie, consumptie en handel vindt in toenemende mate plaats binnen planetaire grenzen en met positieve impact op bestrijding van armoede en ongelijkheid.

Indicatoren en resultaten

1) Inspanning conform de beschreven inzet in het BNC-fiche (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) *Mededeling over handel en duurzame ontwikkeling in*

² Kamerstuk 33043 nr. 113

³ Kamerstuk 32 813 nr. 1230

handelsakkoorden.⁴ Deze mededeling ziet op de herziening van afspraken over handel en duurzaamheid in handelsakkoorden.

Het kabinet heeft zich in de verschillende relevante gremia in Brussel uitgesproken over het belang van stevige duurzaamheidsafspraken conform de herziene inzet van de Europese Commissie in nieuwe handelsakkoorden. Bovendien brengt de minister voor BHOS dit punt regelmatig op in gesprekken met ministers van handelspartners.

*Eerder was er nog sprake van een tweede indicator; de invoering van nationale IMVO wetgeving. Nu het Europees Parlement met de CSDDD heeft ingestemd is deze richtlijn vastgesteld en dient deze te worden omgezet in nationale wetgeving. Daarmee is deze tweede indicator niet meer relevant en is daarom komen te vervallen.

- 2) Inspanning conform de beschreven inzet in het BNC-fiche *Richtlijn gepaste zorgvuldigheidsverplichting voor ondernemingen*.⁵ Dit voorstel van de Europese Commissie heeft als doel ondernemingen te stimuleren bij te dragen aan de eerbiediging van mensenrechten en milieu in hun eigen activiteiten en via hun waardeketens.

Op 14 december jl. hebben de Raad, het Europees Parlement en de Europese Commissie een voorlopig politiek akkoord bereikt in de trilog over een Europese richtlijn voor gepaste zorgvuldigheid, de *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD). Op 15 maart jl. heeft een aangepast akkoord voldoende steun gekregen van de lidstaten in het Comité van Permanente Vertegenwoordigers.⁶ Nu volgt de formele stemming in de plenaire zitting van het Europees Parlement, en vervolgens bekrachtiging in de Raad. Naar verwachting zullen deze stemmingen in april plaatsvinden.⁷

Het kabinet ziet de totstandkoming van Europese wetgeving als een belangrijke mijlpaal in het beleid voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (IMVO). Europese regels voor multinationale bedrijven zorgen voor een gelijk speelveld en een grotere impact bij het Europees en mondiaal bevorderen van mensenrechten en milieubescherming.

- 3) Invoering flankerend beleid in de vorm van een IMVO-steunpunt en beleid voor sectorale samenwerking.

Het IMVO-steunpunt heeft zich gepositioneerd als eerste aanspreekpunt voor ieder bedrijf in Nederland dat met de toepassing van gepaste zorgvuldigheid aan de slag wil gaan. Daarnaast wordt met sectorale samenwerking de toepassing van IMVO door bedrijven bevorderd. In de Kamerbrief van 6 november 2023 staat beschreven langs welke lijnen sectorale samenwerking vormgegeven zal worden.⁸ De overheid zal een rol blijven spelen als aanjager, partner, kwaliteitsbewaker en financier. De SER zal het onderhandelen en uitvoeren van initiatieven blijven begeleiden en het subsidiebeleidskader bij RVO richt zich op projecten, *tools* en richtsnoeren.

- 4) De genomen maatregelen op internationaal niveau ter stimulering van een eerlijke transitie van een lineaire naar een circulaire economie, zoals geformuleerd in het Nationaal Programma Circulaire Economie⁹ dat eind 2022 verwacht wordt.

Zoals in de voorgaande jaarrapportage is vermeld, is het Nationaal Programma Circulaire Economie op 3 februari 2023 aan de Tweede Kamer gestuurd. Het internationaal deel van het programma wordt nader uitgewerkt met medeneming van de sociaaleconomische aspecten van

⁴ Fiche 4: Mededeling over handel en duurzame ontwikkeling in handelsakkoorden, Kamerstuk 22 112 nr. 3489

⁵ Fiche 1: Richtlijn gepaste zorgvuldigheidsverplichting voor ondernemingen, Kamerstuk 22 112 nr. 3393

⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6145-2024-INIT/en/pdf>

⁷ Kamerstuk 26 485 nr. 435

⁸ Kamerstuk 26 485 nr. 430

⁹ Dit zal na publicatie NPCE 2022 nog worden aangevuld

circulaire transitie bij ons en in het buitenland. Dit is in lijn met de motie van de leden Van der Graaf en Bouchallikh¹⁰ die vraagt om het in kaart brengen van de effecten van de transitie naar een circulaire economie op ontwikkelingslanden. De indieners van deze motie spraken uit dat ook de omslag naar een circulaire economie een rechtvaardige transitie (*'just transition'*) zou moeten zijn. In 2023 hebben de Ministeries van Buitenlandse Zaken en van Infrastructuur en Waterstaat onderzoek laten doen door het European Centre for Development Policy Management (ECDPM).¹¹ Het eindrapport daarvan is met een begeleidende Kamerbrief op 13 februari 2024 aan de Kamer verzonden.¹² In dit onderzoek wordt bevestigd dat de transitie naar circulaire productie kansen met zich meebrengt om verbetering in arbeidsomstandigheden en minder milieudruk te verwezenlijken, maar dat dit niet vanzelf gaat. Ook in ontwikkelingslanden zullen betrokken spelers zich specifiek moeten inspannen voor eerlijke processen. Nederland kan dit in internationale fora als de EU, OESO, ILO en WTO en ook richting bedrijven ondersteunen, bijvoorbeeld door standaarden af te spreken voor arbeidsomstandigheden, materialen en productiemethoden. Beslissingen over de vormgeving van volgende stappen, na nadere bestudering van de aanbevelingen uit het ECDPM rapport, zijn aan een nieuw kabinet.

- 5) De richtinggevendende tussendoelstelling en indicatoren zullen nader worden geconcretiseerd in het Nationaal Programma Circulaire Economie dat eind 2022 verwacht wordt.

Zoals in voorgaand jaarrapportage is vermeld is in februari 2023 het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) gepubliceerd. Dit programma is een belangrijke mijlpaal voor het circulaire economie beleid.

In het NPCE is opgenomen dat de concrete invulling van de set overkoepelende doelen in 2023 en 2024 verder wordt onderzocht. Eind 2024 is besluitvorming voorzien. Een set doelen is nodig, waaronder het uitwerken van concretere doelen op het reduceren van het gebruik van primaire grondstoffen. Via het grondstoffengebruik wordt bijgedragen aan de klimaatopgave, de biodiversiteitsopgave, het creëren van een schoon milieu en een veilige en schone leefomgeving en aan de leveringszekerheid van grondstoffen. Daarom is een set aan doelen nodig waarmee zowel de circulariteitsopgave, als de maatschappelijke opgaven waaraan bijgedragen wordt zichtbaar worden. Hiervoor wordt onderstaand raamwerk gehanteerd:

Circulariteitsdoelen, sturend op:			
Vermindering grondstoffengebruik	Substitutie van grondstoffen	Levensduurverlenging	Hoogwaardige verwerking
Leveren bijdrage aan maatschappelijke opgaven :			
Tegengaan van klimaatverandering	Herstel van biodiversiteit	Schoner milieu en schonere leefomgeving	Grotere leveringszekerheid van grondstoffen

- 6) Inzet en resultaten van programma's gericht op mijnbouw en grondstoffenketens (European Partnership for Responsible Mining, Climate Smart Mining, Extractive Industries Transparency Initiative).

Het Europees Partnerschap voor Verantwoorde Mineralen (EPRM) heeft in 2023 een nieuwe *call for proposals* gedaan, die is uitgebreid van de 3TG's (tin, tantaal, wolfrum en goud) naar grondstoffen die relevant zijn voor de energietransitie (zoals lithium, grafiet, kobalt, koper en

¹⁰ Gewijzigde motie van de leden Van der Graaf en Bouchallikh over het in kaart brengen van de effecten op ontwikkelingslanden van de transitie naar een circulaire economie (t.v.v. 36200-XII-72) 36200-XII-102

¹¹ ECDPM: *External Implications of the Circular Economy Transition of the Netherlands and the EU* (2024)

¹² Kamerstuk 32 852 nr. 294

nikkel). Het Climate Smart Mining initiatief van de Wereldbank heeft in 2023 haar Climate Mineral Explorer uitgebreid naar een extra grondstof, namelijk grafiet. Hiermee kunnen bedrijven gemakkelijk de CO2 uitstoot van de grafiet waardeketen simuleren, en daarmee meer overwogen beslissingen nemen over hun waardeketen en de uitstoot daarvan.

In 2023 heeft het Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) een nieuwe EITI standaard aangenomen. Mede dankzij Nederland is daar een sterkere gender component aan toegevoegd. Nederland vraagt binnen de programma's gericht op mijnbouw en grondstoffenketens ook aandacht voor het mitigeren van negatieve sociale en milieu-impacts.

Voor een uitgebreidere toelichting op de inzet op de verduurzaming van ketens verwijs ik u naar de Voortgangsbrief Nationale Grondstoffenstrategie van 22 december 2023¹³.

- 7) Inspanning conform de beschreven inzet in het BNC-fiche *Verordening Carbon Border Adjustment Mechanism*.¹⁴ Dit voorstel is erop gericht om koolstoflekkage dat het EU-klimaatbeleid ondermijnt te voorkomen en om bedrijven en landen buiten de EU te stimuleren ambitieuzer klimaatbeleid te ontwikkelen.

Het *Carbon Border Adjustment Mechanism* (CBAM) wordt per 1 oktober 2023 geleidelijk ingevoerd. Vooralsnog is CBAM van toepassing op een zestal energie-intensieve sectoren, waarmee impact op ontwikkelingslanden beperkt blijft. Verder is de EU bereid om samen te werken met lage en middeninkomenslanden voor decarbonisatie van hun maakindustrie. De EU zal ook lage en middeninkomenslanden bijstaan met de nodige technische assistentie, zoals aangegeven in het betreffende BNC fiche. De overgangsfase duurt tot 1 januari 2026, in deze overgangsfase zal ook een evaluatie plaatsvinden waarin gekeken wordt naar mogelijke uitbreiding naar andere sectoren en naar de effecten van de CBAM op ontwikkelingslanden en mogelijke ontwijking van CBAM

- 8) Inspanning conform beschreven inzet in het BNC-fiche *Herziening Verordening Stelsel van Algemene Preferenties*.¹⁵ Het voorstel beoogt het huidige APS voort te zetten voor de periode 2024 – 2033 met daarbij wijzigingen die o.a. de sociale, arbeids- en klimaataspecten van het stelsel versterken.

Vanwege het uitblijven van een akkoord over de herziening van het APS, is de huidige APS verordening op 27 november 2023 verlengd tot 31 december 2027. Op die manier blijven de tariefpreferenties voor lage, lage-midden en middeninkomenslanden behouden. Vooralsnog is er geen politiek akkoord bereikt in de triloogonderhandelingen over de herziening van het APS.

Subdoel 3B: Inzet op het terugdringen van de Nederlandse land-, klimaat- en water-voetafdruk, vindt plaats in combinatie met partnerschap met OS-landen (inclusiviteit), duurzame economische ontwikkeling en vermindering van armoede en ongelijkheid.

Indicatoren:

- 1) Inspanningen t.b.v. het internationaal, Europees en in Nederland agenderen van het belang van vermindering van armoede en ongelijkheid, in combinatie met het terugdringen van de Nederlandse voetafdruk.
 - Bevordering van arbeidsnormen via deelname aan de ILO.
 - Deelname aan discussies o.a. binnen de ILO over het belang en de definitie van leefbaar loon, en verdere stappen op weg daarnaar toe, samen met werkgevers, werknemers en overheden van zowel consumptie- als productielanden.
 - Nederlandse deelname aan de Living Wage and Income Summit in juni 2024 in Amsterdam, en het zorgen dat ook productielanden daar aan deelnemen.

¹³ Kamerstuk 32 852 nr. 291

¹⁴ Fiche 13: Verordening Carbon Border Adjustment Mechanism, Kamerstuk 22 112 nr. 3197

¹⁵ Fiche 5: Herziening Verordening Stelsel van Algemene Preferenties, Kamerstuk 22 112 nr. 3237

- Verdere kennisontwikkeling, samen met Nederland en EU bedrijven en (producenten en stakeholders in) productielanden, over de samenhang tussen bestrijden kinderarbeid en het implementeren van leefbaar loon en inkomen.
 - Inzet op het gebied van tegengaan van kinderarbeid in ketens, zoals via het programma Accel Africa (Accelerating action for the elimination of child labour in supply chains in Africa).
- 2) Inspanningen om deze agenda ook concreet en daadwerkelijk te laten landen in de transitie (naar meer duurzaamheid) van specifieke ketens als cacao en palmolie, o.a. in het kader van de implementatie van nieuwe EU-wetgeving (bijv. EUDR).
- In de palmolieketen kan daarbij gedacht worden aan deelname aan RSPO-conferenties waarbij behalve naar ontbossing ook naar (leefbare) inkomens, lonen, kinderarbeid en de rol van werknemersvertegenwoordiging wordt gekeken.
 - In de cacaoketen bijvoorbeeld door deelname aan de cacaoweek in april 2024 in Brussel, en door discussie met bedrijven binnen DISCO (Dutch Initiative Sustainable Cocoa) en Europese varianten daarvan, over (leefbare) inkomens, het tegengaan van kinderarbeid en ontbossing, in hun inkoopbeleid.

Subdoel 4: Agrogrondstoffen- en houtketens naar Nederland vallend onder de Verordening ontbossings-vrije producten zijn uiterlijk in 2025 volledig ontbossingsvrij. Andere agrogrondstoffenketens volgen in de periode tot 2030, als onderdeel van de Nederlandse inzet om in 2030 wereldwijd ontbossing te stoppen.”

Indicator en resultaat

1) Nederlandse inzet i.r.t. de EU-Verordening ontbossingsvrije producten
 In juni 2023 is de EU-verordening voor ontbossingsvrije producten in werking getreden. De verordening ziet erop toe dat zeven groepen goederen niet op de EU interne markt mogen komen als die niet vrij zijn van ontbossing of bosdegradatie. Nederland werkt nu nationaal en Europees (Kamerstukken 22 112, nr. 3281 en nr. 358) aan de uitvoering en handhaving van de verordening. Het kabinet zet zich daarnaast met gelijkgezinde partners in voor versterkte samenwerking met producerende- en grote consumerende landen ten behoeve van een effectieve implementatie en werking. Mede dankzij steun en een financiële bijdrage vanuit Nederland werd tijdens de COP28 een nieuw *Team Europe Initiative* in dit kader gelanceerd. Deze aanpak past binnen de inzet van het kabinet zoals beschreven in de IKS om per 2025 de bijdrage aan het stoppen van ontbossing te verdubbelen en sluit tevens aan bij de versterkte inzet op biodiversiteit op het terrein van buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking (zie ook subdoel 6, indicator 2 hieronder).

Subdoel 5: Het bedrijfsleven en financiële sector gebruikt natuurlijk-kapitaalrekeningen en zijn transparant over hun impact op en afhankelijkheid van biodiversiteit en natuurlijk kapitaal.

Indicatoren en resultaten¹⁶

1) Genomen relevante acties, behaalde resultaten en toevoegingen binnen de Agenda Natuurinclusief

De Agenda Natuurinclusief 1.0 is uitgevoerd. De actie om de Taskforce on Nature-related Financial Disclosures (TNFD) te ondersteunen is afgedaan met de lancering van het TNFD-raamwerk. De Agenda is inmiddels doorontwikkeld naar een Agenda [Natuurinclusief 2.0](#), met als doel om de beweging te vergroten, versnellen en versterken in 2024-2025. Ambities en acties van de partijen uit deze publiek-private samenwerking zijn er o.a. op gericht om rapportages in lijn te brengen met de CSRD. Het demissionaire kabinet en de decentrale overheden hebben recent reactie gegeven op de Agenda Natuurinclusief 2.0.¹⁷ Ook is er in opdracht van de Agenda Natuurinclusief

¹⁶ Indicator 3 t/m 5 zijn na verschijnen actieplan toegevoegd

¹⁷ Kamerstuk 33 576 nr. 368 en

door externe financiële experts een [Investeringsagenda Natuurinclusief](#) opgesteld met aangrijpingspunten, instrumenten en maatregelen om de ambities uit de Agenda 2.0. te helpen realiseren.

2) Genomen maatregelen om de EcoSystem Services Valuation database te ondersteunen op het gebied van verdere ontwikkeling en toepassing.

Het ministerie van LNV heeft tussen 2022 en 2024 (de subsidie is geëindigd op 29 februari 2024) weer subsidie verleend aan de Foundation for Sustainable Development om de Ecosystem Services Valuation Database verder te ontwikkelen, met focus op betere aansluiting op gebruikerswensen, toevoeging van datapunten in gebieden waar financiële instellingen in Nederland actief zijn en kwaliteitsverbetering van de data, bijvoorbeeld door het instellen van expertgroepen en geautomatiseerde consistentiecontroles om data te verifiëren. Dat versterkt het vertrouwen in en gebruik van de ESVD. Momenteel wordt verkend wat de volgende stappen zijn en of er weer een subsidieaanvraag komt.

3) Genomen maatregelen om MVO Nederland te ondersteunen op het gebied van toepassing.

Het ministerie van LNV heeft subsidie aan MVO Nederland verleend tot april 2024 om de toepassing van natuurlijk kapitaal analyses en afwegingen in besluitvormingsprocessen van bedrijven te stimuleren ter bevordering van natuur inclusief handelen, met name in de sectoren agrifood en bouw. Middels een *Community of Practice* zijn minstens 130 grote bedrijven ondersteund bij de implementatie van de *EU Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*, met speciale aandacht voor biodiversiteit. Een 2-jarig vervolg op dit programma wordt verkend, waarbij de focus meer ligt op cross-sectoraal activiteiten om natuurlijk kapitaal verder te mainstreamen in de transitie naar een natuur inclusieve samenleving. Daarnaast wordt verkend hoe zowel het grootbedrijf als MKB verder kunnen worden ondersteund met het voldoen aan de verplichtingen vanuit de CSRD.

4) Genomen maatregelen om de TNFD (*Taskforce Nature-related Financial Disclosures*) te ondersteunen op het gebied van de ontwikkeling en toepassing van het raamwerk.

Het ministerie van LNV heeft subsidie verleend aan de TNFD om in samenwerking met de World Business Council on Sustainable Development het meet-en rapportageraamwerk te piloten met 23 bedrijven in de sectoren landbouw, bouw en energie. Deze ervaringen hebben onder andere geresulteerd in een document met verbeteringsuggesties en verzoeken om aanvullende *guidance*, bijvoorbeeld over het stellen van doelen in sectoren waar data beperkt beschikbaar is, het doen van scenarioanalyses en het prioriteren binnen waardeketens. Momenteel wordt een vervolgsubsidie verkend.

5) Genomen maatregelen om de PBAF (*Partnership for Biodiversity Accounting Financials*) te ondersteunen.

Het ministerie van LNV heeft een opdracht verleend aan PBAF om ecosysteemdiensten te verankeren in de PBAF Standard. Deze toevoeging aan de standaard helpt financiële instellingen om op een geharmoniseerde, transparante en consistente manier hun impacts, afhankelijkheden, risico's en kansen rondom ecosysteemdiensten zoals bestuiving in monetaire eenheden in beeld brengen. Daardoor kunnen zij bewustere en natuur inclusievere financieringsbesluiten nemen en natuur inclusieve investeringsmodellen toepassen.

Subdoel 6: Nederlands beleid leidt niet tot mogelijk negatieve gevolgen voor de voedselproductie, toegang tot water, bossen en biodiversiteit in lage, lage-midden en middeninkomenslanden.

Indicatoren en resultaten

1) Genomen maatregelen i.h.k.v. de Uitvoeringsagenda biograndstoffen.¹⁸

[appreciatie-agenda-natuurinclusief-2-0 -002.pdf \(ipo.nl\)](#); [Reactie VNG op Agenda Natuurinclusief](#); [Microsoft Word - 122797_240227_appreciatie Agenda Natuurinclusief 2.0 DEF \(unievanwaterschappen.nl\)](#)

¹⁸ Kamerstuk 32 813 nr. 617

Voor het bereiken van een klimaatneutrale en circulaire samenleving in 2050 ziet het kabinet een belangrijke rol weggelegd voor de hoogwaardige inzet van duurzame biograndstoffen. Met de borging van duurzaamheidscriteria voor biograndstoffen in regelgeving worden milieurisco's op niet duurzame productie en verwerking van biograndstoffen zo veel mogelijk beperkt – zoals uitputting van de bodem, verontreiniging van grondwater en oppervlaktewater, aantasting van biodiversiteit en luchtvervuiling. Deze criteria gelden ongeacht de herkomst van de biograndstoffen en zullen worden vastgelegd in het Besluit Duurzame Biomassa. De instelling van een adviescommissie die certificatieschema's vooraf toetst aan deze Nederlandse duurzaamheidscriteria wordt op dit moment voorbereid. Naast controle vooraf is het belangrijk om achteraf vast te kunnen stellen of alle partijen zich aan de geldende duurzaamheidseisen hebben gehouden. Er wordt op dit moment gewerkt aan het aanwijzen van een publieke toezichthouder. U bent hierover in meer detail geïnformeerd in mei 2023¹⁹ en december 2023²⁰.

2) Genomen acties ter mainstreaming van biodiversiteit binnen BHOS-beleid.

In 2023 heeft Nederland zich succesvol ingezet voor een herziening van het milieuhoofdstuk van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen over Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, inclusief op biodiversiteit. De geactualiseerde richtlijnen bevatten aanbevelingen die verduidelijken hoe ondernemingen negatieve gevolgen voor biodiversiteit kunnen voorkomen of beperken.

In lijn met de Kamerbrief d.d. 26 april 2023 (Kamerstuk 26 407, nr. 147) wordt de inzet op biodiversiteit binnen BHOS verder versterkt. Met (uitvoerings)partners is in gesprek gegaan over hoe instrumenten/standaarden voor het voorkomen van schade aan biodiversiteit worden toegepast en waar nodig zouden kunnen worden versterkt.

Subdoel 7: De transformatie naar een kwalitatief, betaalbaar en toegankelijk stelsel van (publieke) zorg en welzijn met minimale impact op klimaat in 2050.

Uit onderzoek van het RIVM in 2022 naar de milieuoetafdruk van de Nederlandse zorg bleek dat de zorg in Nederland verantwoordelijk is voor 7% van de nationale broeikasgasuitstoot in CO₂-emissieequivalent, 4% van het afval in Nederland en voor 13% van het grondstoffengebruik (metalen en mineralen)²¹. Nederland zet zich daarom in op vergroening van het gezondheidszorgsysteem.²² Dit wordt onder meer gedaan middels het *Uitvoeringsprogramma verduurzaming (publieke) zorg en welzijn 2024-2026*. Daarin wordt ingezet op het bespoedigen van de verduurzaming van de (publieke) zorg en welzijn.

Daarnaast wordt middels de Green Deal "Samen werken aan Duurzame Zorg" (GDDZ 3.0) samengewerkt met het veld op een vijftal thema's die bijdragen aan verduurzaming van het gezondheidszorgsysteem:

- Gezondheidsbevordering van patiënten/cliënten en medewerkers;
- Vergroten van kennis en bewustwording over de impact van klimaat en milieu op de gezondheid en vice versa;
- 55% minder CO₂-uitstoot in 2030 t.o.v. 2018 en klimaatneutraal in 2050;
- 50% minder primair grondstoffenverbruik in 2030 t.o.v. 2016 en maximaal circulaire zorg in 2050;
- Verminderen van de milieubelasting van medicatie(gebruik).

¹⁹ Kamerstuk 32 813 nr. 1233

²⁰ Kamerstuk 32 813 nr. 1343

²¹ <https://www.rivm.nl/publicaties/effect-van-nederlandse-zorg-op-milieu-methode-voor-milieuoetafdruk-en-voorbeelden-voor>

²² In december 2023 heeft MVWS een brief aan de Tweede Kamer gestuurd over verduurzaming (publieke) zorg en welzijn. Daarin informeert MVWS de Kamer over de stand van zaken van verduurzaming van de (publieke) zorg en welzijn in 2023, en het VWS Uitvoeringsprogramma Verduurzaming (publieke) zorg en welzijn 2024-2026. Kamerstuk 32 813 nr. 1341

De komende jaren zal ook in de jaarrapportage beleidscoherentie gerapporteerd worden op de volgende indicatoren:

- 1) Voortgang Uitvoeringsprogramma Verduurzamen (publieke) zorg en welzijn: stand van zaken verwacht in Q1 2025.
- 2) Voortgang uitvoeringsafspraken van de GDDZ 3.0: mid-termreview verwacht eind 2024.
- 3) Integrale Rapportage 'Duurzaamheid & Gezondheid': stand van zaken van verduurzamen in van zorg en welzijn in termen van inzet, voortgang en effect wordt naar verwachting begin 2025 met de Tweede Kamer gedeeld.
- 4) RIVM monitor milieuoetadruk zorg volgend op de 0-meting in 2022 wordt in 2026 verwacht.

**Tegengaan onwettige geldstromen en belastingontwijking
SDG's 16 & 17**

Belastingen en onwettige geldstromen zijn relevante beleidsthema's voor *domestic resource mobilisation*. Een van de doelen uit het vernieuwde actieplan beleidscoherentie ziet op het tegengaan van belastingontwijking en onwettige geldstromen. In dit kader zijn diverse subdoelen en indicatoren geformuleerd. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst, in aanvulling op het onderstaande, jaarlijks zal rapporteren aan uw Kamer over de effecten van de maatregelen tegen belastingontwijking die reeds zijn ingezet en nog volgen.²³

Subdoel 1: Tegengaan wereldwijde belastingontwijking, waaronder terugdringen van gebruik Nederland als doorstroomland, door unilaterale, bilaterale en multilaterale maatregelen.

Indicatoren en resultaten:

- 1) Het aantal (ontwikkelings)landen dat deelneemt aan het *OECD/G20 Inclusive Framework*. Nederland werkt actief samen met andere landen om tot een herziening van het internationale belastingsysteem te komen. In het Inclusive Framework (IF) georganiseerd door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Inmiddels zijn 145 landen lid van het IF, waaronder een ruim aantal lage, lage-midden en middeninkomenslanden.
- 2) De invoering van conditionele bronbelasting op dividenden naar laagbelastende jurisdicties en in misbruiksituaties
Per 1 januari van dit jaar is de conditionele bronbelasting op dividenden naar laagbelastende jurisdicties en in misbruiksituaties ingevoerd.
- 3) De jaarlijkse rente-, royalty- en dividendstromen vanuit Nederland naar laagbelastende landen.
De vorig jaar geconstateerde daling van de rente-, royalty- en dividendstromen vanuit Nederland naar laagbelastende jurisdicties bestendigt zich. Deze stromen zijn aanzienlijk afgenomen van EUR 38,5 miljard in 2019 naar EUR 6 miljard in 2022. Het grootste deel van de overgebleven stroom betreft dividenden (inclusief ingehouden winsten). Het is te verwachten dat de overgebleven stroom verder afneemt zodra de conditionele bronbelasting op dividenden naar laagbelastende jurisdicties per 2024 wordt ingevoerd.²⁴
- 4) Het aantal belastingverdragen met lage, lage-midden en middeninkomenslanden met antimisbruikbepalingen conform de minimumstandaard tegen verdragsmisbruik.

²³ Kamerstuk 25 087 nr. 294

²⁴ Zie ook Kamerstuk 25 087 nr. 320

Nederland heeft met 16 lage, lage-midden en middeninkomenslanden een belastingverdrag dat in werking is.²⁵ Met 13 van deze 16 landen is er overeenstemming over opname van antimisbruikbepalingen in het betreffende verdrag (bilateraal dan wel via het MLI). Nederland blijft zich inzetten om antimisbruikbepalingen op te nemen in de belastingverdragen met lage, lage-midden en middeninkomenslanden waarmee het nog niet is gelukt, bilateraal dan wel via het Multilateraal Instrument.

5) Overzicht van landen op de EU-lijst van niet-coöperatieve jurisdicties.

De zwarte lijst is op 20 februari 2024 aangepast en bestaat nu uit 12 landen: Amerikaanse Maagdeneilanden, Amerikaans Samoa, Antigua en Barbuda, Anguilla, Fiji, Guam, Palau, Panama, Russische Federatie, Samoa, Trinidad & Tobago en Vanuatu.²⁶ De volgende landen zijn per 24 februari van de lijst verwijderd: Bahamas, Belize, Seychellen en de Turks- en Caicos eilanden.

Subdoel 2: Tegengaan wereldwijde onwettige geldstromen (SDG 16.4), inclusief corruptie (SDG 16.5).

Indicatoren en resultaten:

1) Het aantal (ontwikkelings)landen dat deelneemt aan de *Financial Action Taskforce* (FATF). In 2022 zijn er meer dan 200 landen en jurisdicties aangesloten bij het FATF of een van haar regionale zusterorganisaties. Momenteel staan 23 jurisdicties onder verscherpt toezicht (de zogenaamde 'grijze lijst' jurisdicties). Deze landen werken actief samen met de FATF om tekortkomingen in hun regelgeving ter bestrijding van onwettige geldstromen aan te pakken. Nederland steunt een aantal van deze landen met deze aanpak door middel van technische assistentie (zie ook subdoel 4).

2) Het aantal (ontwikkelings)landen dat zich heeft gecommitteerd aan de implementatie van de standaarden van het *Extractives Industries Transparency Initiative* (EITI).

Eind 2023 waren 57 landen aangesloten, die de EITI standaard nationaal door middel van *multi-stakeholder* processen - samenwerking tussen overheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven - implementeren. Daarnaast zijn er bedrijven, overheden, waaronder Nederland en organisaties die de EITI financieel of 'in kind' ondersteunen. Er hebben zich in 2023 geen nieuwe landen aangesloten, maar verschillende landen hebben aangegeven dit jaar een aanvraag tot lidmaatschap te zullen doen. Dit geldt onder meer voor Chili, Brazilië, Maleisië, Oezbekistan, Australië, Rwanda, Burundi, Namibië, Zweden, Polen en Roemenië. Er wordt eveneens gesproken met nieuwe bedrijven en financiële instituten. Een aantal landen is tijdelijk geschorst vanwege achterstand of ondermaatse rapportage over vereisten van de standaard. Wat betreft de doelstellingen van de organisatie is verschuiving gaande van focus op enkel fossiele grondstoffen naar ook andere grondstoffen en hernieuwbare energie.

Gelet op de omstandigheid dat corruptie regelmatig grensoverschrijdend is, ziet Nederland meerwaarde in harmonisatie van minimumstandaarden binnen de EU. Zo kan corruptie binnen lidstaten op gelijke wijze worden voorkomen en bestreden.

3) Nederland zet zich in voor een EU Anti-Corruptierichtlijn met proportionele en helder afgebakende strafbaarstellingen en sancties/maatregelen. Daarnaast dient op bepaalde punten voldoende flexibiliteit aan lidstaten te worden gelaten, zodat zij de richtlijn op een wijze kunnen implementeren die past bij hun eigen (rechts)systeem en (rechts)tradities.²⁷

Nav de uiteindelijke inhoud van de richtlijn, zal een indicator voor voortgang bepaald worden.

²⁵ In de vorige jaarrapportage waren dit er nog 19. Moldavië, Indonesië en Georgië worden echter niet meer als ontwikkelingsland gezien. Nederland houdt hierbij de laagste 3 categorieën van de DAC-lijst van de OESO aan (<https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/DAC-List-of-ODA-Recipients-for-reporting-2024-25-flows.pdf>). Deze lijst wordt iedere drie jaar herzien.

²⁶ Tijdens de Ecofin Raad in oktober 2024 zal de volgende herziening plaatsvinden.

²⁷ Fiche 1 - Richtlijn en mededeling ter bestrijding van corruptie binnen de EU, Kamerstuk 22 112 nr. 3717

- 4) Multilaterale inzet t.b.v. de bestrijding van corruptie binnen de i) OESO Anti-omkopingswerkgroep, die toeziet op de implementatie van het Anti-omkopingsverdrag, en ii) deelname aan de G20 Anti-corruptiewerkgroep, op uitnodiging.

In 2020 zijn de Nederlandse handhavingsinspanningen- en resultaten, de aansprakelijkheid van rechtspersonen, en andere zaken die aan het Anti-omkopingsverdrag raken door de OESO-werkgroep geëvalueerd. Op basis hiervan heeft de werkgroep een aantal aanbevelingen gedaan. In oktober 2022 heeft de Anti-omkopingswerkgroep de opvolging van de aanbevelingen tot dan toe beoordeeld, waarbij geconcludeerd werd dat Nederland acht aanbevelingen volledig, elf gedeeltelijk, en zes niet geïmplementeerd had. Uw Kamer is hierover op 30 november 2022 geïnformeerd.²⁸ Sindsdien blijft Nederland werken aan verdere opvolging van openstaande aanbevelingen. In 2023 heeft Nederland ook de meest recente ontwikkelingen rondom klokkenluidersregelingen, zelfmelden, vertragingen van strafrechtelijke onderzoeken door beroepen op het verschoningsrecht en enkele elementen van de regeling voor buitengerechtelijke afdoeningen met de OESO-werkgroep gedeeld. Uw kamer is hierover geïnformeerd in januari 2024.²⁹ In februari 2024 is een aparte brief verzonden rondom het onderwerp zelfonderzoek en zelfmelden.³⁰

Nederland is in 2022, 2023 en 2024 door respectievelijk Indonesië, India en Brazilië uitgenodigd voor de G20 Anti-corruptiewerkgroep. Het kabinet spant zich hierin, waar relevant, om aansluiting van G20-leden bij het OESO Anti-omkopingsverdrag te bevorderen.

Subdoel 3: Lage, lage-midden en middeninkomenslanden hebben goed belastingbeleid en goede systemen voor belastinginning en zijn in staat om belastingontwijking tegen te gaan (SDG 17.1).

Indicatoren en resultaten:

- 1) De totale Nederlandse uitgaven (in miljoenen euro's) aan technische assistentie op het gebied van belastingen ("*domestiek resource mobilization*").

In 2023 bedroegen de (kas)uitgaven aan technische assistentie op het gebied van belastingen EUR 8,6 mln. Nederland steunt zowel multilaterale organisaties die werken aan effectieve belastingheffing zoals de Wereldbank, maar werkt ook met bilaterale partners zoals met VNG International.

- 2) Belastinginkomsten ten opzichte van het bruto binnenlands product van lage, lage-midden en middeninkomenslanden

In 2023 bedroegen de belastinginkomsten t.o.v. bruto binnenlands product van lage, lage-midden en middeninkomenslanden 13,65%. Een jaar eerder was dit 13,5%³¹.

Technische assistentie is van belang om lage, lage-midden en middeninkomenslanden te steunen bij hun belastingstelsel. Belastinginkomsten zijn essentieel voor het welzijn, de welvaart en ontwikkeling van landen. Ze vormen de belangrijkste bron voor de financiering van publieke uitgaven die nodig zijn om de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te halen. Met name lage inkomenslanden zijn ondanks grote vooruitgang in de afgelopen jaren nog niet in staat om 15% van het nationaal inkomen aan belastingen te innen, een percentage dat kan worden beschouwd als de ondergrens voor een functionerende staat.

Subdoel 4: Lage, lage-midden en middeninkomenslanden zijn weerbaar voor onwettige geldstromen en zijn in staat om onwettige geldstromen tegen te gaan.

Indicatoren en resultaten:

- 1) De totale Nederlandse uitgaven (in miljoenen EUR) aan technische assistentie op het gebied van onwettige geldstromen en belastingontwijking.

²⁸ Kamerstuk 29 911 nr. 382

²⁹ Kamerstuk 29 911 nr. 431

³⁰ Kamerstuk 31388 nr. 7

³¹ RMTF annual report

In 2023 bedroegen de (kas)uitgaven aan technische assistentie mede op het gebied van belastingen EUR 8,6 mln. Nederland steunt zowel multilaterale organisaties die werken aan effectieve belastingheffing zoals de Wereldbank, maar werkt ook met bilaterale partners zoals met VNG International.

Deze indicator zal voor de overzichtelijkheid voortaan samengevoegd worden met de indicator over technische assistentie op het gebied van belastingen vanwege de grote mate van overlap tussen de twee indicatoren.

- 2) Het aantal lage- en middeninkomenslanden en landen op de grijze FATF lijst dat Nederland via het IMF AML/CFT thematisch fonds ondersteunt bij de implementatie van de FATF standaarden.

De volgende 14 lage en lage en middeninkomens landen staan op de grijze lijst van het FATF. Via AML/CTF technische assistentie worden deze landen door Nederland ondersteund in het implementeren van de FATF standaarden.

Burkina Faso, Cameroon, Democratic Republic of Congo, Haiti, Jamaica, Mali, Mozambique, Nigeria, Senegal, South Africa, South Sudan, Tanzania, Vietnam, Yemen.

Verkleinen vaccin en gezondheidsongelijkheid (SDG3, 3B)

Subdoel 1: Nederland draagt bij aan het vergroten van mondiale toegang tot vaccins en geneesmiddelen, door het stimuleren van kennisdeling en het stimuleren van lokale productie.

Indicatoren en resultaten:

- 1) Nederlandse inzet binnen WHO & WTO gericht op stimuleren en vergroten van mondiale kennisdeling.

De Ministeriële Verklaring van de 13^e Ministeriële Conferentie (MC13) van de WTO van februari 2024 verwijst naar een brede verklaring over de WTO-reactie op de COVID-19 pandemie die tijdens de vorige WTO top werd aangenomen en o.a. gericht is op de rol van het multilaterale handelssysteem in de productie en distributie van vaccins en essentiële medische producten³². In de MC13 verklaring worden relevante WTO comités opgeroepen hun werk op dit gebied voort te zetten.

Nederland heeft in de aanloop naar MC13 binnen de Europese Unie opgeroepen tot een constructieve inzet op het gebied van intellectuele eigendomsrechten.

Ook in de totstandkoming van het pandemie-instrument is de Nederlandse inzet om de gelijkwaardige toegang tot die medische producten te versterken, zodat landen wereldwijd sneller een ziekte-uitbraak kunnen bestrijden en de duur van een pandemie korter wordt.³³

- 2) Actieve kennisdeling in de samenwerking met het bedrijfsleven, de topsector *life sciences* en health, het maatschappelijk middenveld en kennisinstututen/academia.

Nederland heeft samen met de WHO het eerste fysieke *World Local Production Forum* (WLPF) georganiseerd, waar meer dan 800 internationale deelnemers uit verschillende sectoren aanwezig waren. Hiermee heeft Nederland een platform gecreëerd voor de belangrijkste stakeholders voor lokale productie wereldwijd en was er momentum voor nieuwe initiatieven.³⁴

³² Ministerial Declaration on the WTO Response to the COVID-19 Pandemic and Preparedness for Future Pandemics

³³ Kamerstuk 25 295 nr. 2166

³⁴ [Regional Manufacturing - Unitaid](#)

In de Global Health Hub wordt met de Nederlandse stakeholders gekeken hoe Nederland kan bijdragen aan het vergroten van lokale productie in andere landen. Zo wordt ook de aansluiting tussen onderzoek en ontwikkeling met productie en distributie bevorderd.

De overheid van Nederland zet zich in voor *matchmaking* tussen Nederlandse *stakeholders* en overheden en ondernemers in Afrika. Het uitwisselen van de kennis met partners in het Mondiale Zuiden is essentieel om lokale productie te initiëren en op te schalen.

Door steun aan de *Product Development Partnerships* investeert Nederland in de ontwikkeling van vaccins, medicijnen en diagnostiek voor infectieziektes zoals malaria, HIV/AIDS, antimicrobiële resistentie en veelvoorkomende tropische ziektes.

3) Nederlandse deelname aan en voortgang binnen een van de multilaterale initiatieven op het gebied van vaccin en geneesmiddelen toegang/productie.

Nederland steunt de oprichting van GAVI's African Vaccine Manufacturing Accelerator, een multilateraal gesteund mechanisme om lokale productie van vaccins te stimuleren. De resterende middelen uit COVAX³⁵ worden zo aangewend voor verbeterde paraatheid en vaccingelijkheid bij een volgende pandemie.

Nederland spoort samen met andere partners het Global Fund aan een groter deel van medische producten in te kopen bij fabrikanten in Afrika. Resultaat is dat 17% van de malariamedicatie, 19% van de geïmpregneerde klamboes en 98% van co-trimoxazole (een antibioticum) die het Global Fund aankoopt op het Afrikaanse continent is geproduceerd.

Nederland draagt bij aan de *Team Europe Initiative (TEI) on Manufacturing and Access to Vaccines, Medicines and Health Technologies (MAV+)*, een EU initiatief waarin sinds 2021 wordt samengewerkt met de Africa CDC om het ecosysteem voor lokale productie in Afrika te ontwikkelen. Nederlandse inzet richt zich op het vergroten van betrokkenheid van de Afrikaanse en Europese private sector.

Toepassing SDG toets "impact op OS landen" volgens het Beleidskompas (voormalig IAK)

Indicatoren en resultaten:

Voortgang m.b.t. uitvoering SDG toets, specifiek met het oog op impact op lage, lage-midden en middeninkomenslanden bij betrokken ministeries.

Zowel in de maandelijkse interdepartementale *SDG focal point* vergaderingen, als in het tweejaarlijks overleg specifiek over de SDG toets effecten op OS landen, wordt gesproken over beleidscoherentie en het belang van de SDG toets van het Beleidskompas. Departementen worden gewezen op de verplichte toets.

Zoals ook in de kamerbrief Voortgang implementatie beleidskompas³⁶ is aangegeven, heeft een meerderheid van de ministeries een operationeel beleidskompas expertiseteam dat binnen een ministerie ondersteunt bij de toepassing van het beleidskompas. Binnen het ministerie van EZK is het afgelopen jaar gewerkt om de structuren voor implementatie van het Beleidskompas tot stand te brengen. Er ligt een voorstel om een expertiseteam op te richten waar alle collega's met vragen over het beleidskompas - en bijbehorende toetsen zoals de SDG-toets - terecht kunnen.³⁷

³⁵ COVAX is in 2020 opgericht om zorg te dragen voor eerlijke en wereldwijde toegang tot COVID vaccins, met name voor 92 lage- en middeninkomenslanden. COVAX werd door GAVI beheerd en is eind 2023 opgeheven.

³⁶ Kamerstuk 36410-VI nr. 26

³⁷ Daarmee is TZ202307-057 afgedaan

BHOS kijkt samen met J&V, als eigenaar van het Beleidskompas, hoe de SDG toets nog gebruiksvriendelijker kan worden gemaakt. Hiervoor wordt ook gekeken naar andere instrumenten en toetsen uit het beleidskompas zoals b.v. de gevolgenscan en de MKB toets.³⁸

Specifiek m.b.t. de SDG toets binnen BHOS verwijs ik naar de beantwoording van vragen over de NCP-analyse van de voorstellen voor de CSDDD en de Nederlandse inzet in de EU.³⁹

³⁸ [MKB-toets | Kenniscentrum voor beleid en regelgeving \(kcbn.nl\)](#)

³⁹ Kamerstuk 2023Z18492